لوگر د لوړو زده‌کړو موســـسه

کرنــــــــــــي پــــوهـــــنځی

کرنیز اقتصاد او پراختیا څانگـــــه

(لیسانس دوری پایلیک)

لوګر ولایت په مرکز کې د بزګرانو د ستونزو څېړل

ترتیب کوونکی: محمد آغا (امیری)

استاد راهنما: [illegible]

سیمنار استاد: پوهندوی محمد سردار (احمدی)

کال: .... ۱۴۰۴ هـ.ش

Ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

بسم الله الرحمن الرحيم

(c) ketabton.com: The Digital Library

تقریظ

(c) ketabton.com: The Digital Library

ډالی

لومړی سر کې خپل ګران پلار جان او خوږې مورجانې ته! او ګرانو وروڼو ته! چې له ماسره یې د ښـــوونځي نه رانیولی بیا دې پوهنتون تر تحصـــیلي دورې پورې ډیرې ستونزې ګاللې دي او تل یې د تعلیم او خپل هیواد ته دې خدمت لپاره هڅولی یم.

دوهم قدم کې خپلو ګرانو استادانوته ! چې تل یې په درسونو کې په مینه راسره مرسته کړې ده او خپل قیمتي وخت یې زموږ لپاره وقف کړي وو.

دریم قدم کې هغو هیوادوالو ته دې ډالی وي چې د ګران افغانستان د سولې او ارامي لپاره تل هڅې او کوښښونه کوي.

په درنښت

محمد آغا (امیری)

(c) ketabton.com: The Digital Library

مننليک

د لوگر د لوړو زده‌کړو موسسی له قدرمنې ادارې څخه ډېره مننه کوم چې ماته يې د لېسانس دورې د زده کړو دبشپړتيا زمينه برابره کړه. د کرنې د پوهنځي له ټولو استادانو څخه يوه نړۍ مننه کوم چې مونږ سره يې د درسي بهير په جريان کې هرډول مشکلات گاللي او مونږ ته يې ښه اوسالمه روزنه او ذهن سازي کړې ده.

د خپل لاربنود استاد پوهنيار فواد ناصرى څخه د زړه له تله مننه کوم چې ماسره يې په دې مونوگراف ليکنه کې د زړه له اخلاصه همکاري کړيده.

په درنښت

محمد آغا (اميرى)

(c) ketabton.com: The Digital Library

د پیل خبرې

بزګري د افغانستان د اقتصاد ملا تیر ګڼل کېږي، او د هېواد د ډېرې وګړو د ژوندانه اصلي سرچینه جوړوي. د زراعت سکتور د خوړو تأمین، د عوایدو زیاتوالی، د کارموندنې فرصتونو برابرول، او د کلیوالي سیمو د پراختیا بنسټیز نقش لري. لوګر ولایت چې د افغانستان د مرکزي ولایتونو څخه شمیرل کېږي، د زراعت لپاره مناسبه هوا او حاصلخیزه ځمکه لري. د دې ولایت مرکز، پل علم ښار، د بزګرانو لپاره یو مهم اقتصادي او زراعتي مرکز دی. سره له دې چې دا سیمه د کرنې لپاره مناسب شرایط لري، بیا هم بزګران د ګڼ شمېر ستونزو سره مخ دي. دغه ستونزې د تولید ټیټوالی، د بازار موندنې کمښت، د زراعتي وسایلو او تکنالوژۍ نشتون، د اوبو د مدیریت ستونزې، او د مالی امکاناتو محدودیتونه رانغاړي.

زه د لوګر ولایت د پل علم د بزګرانو د ستونزو د څېړلو لپاره دغه څېړنه ترسره کوم. زه د لوګر پوهنتون د زراعت پوهنځي د اقتصاد او پراختیا څانګې محصل یم، او دا څېړنه مې ددې لپاره غوره کړې ده چې د بزګرانو ستونزې په علمي ډول تحلیل کړم، د حل لارې ورته پیشنهاد کړم، او د زراعتي پراختیا لپاره رغنده ګامونه وړاندې کړم.

دا څېړنه به مرسته وکړي تر څو د پل علم د بزګرانو د واقعي ستونزو ژور درک رامنځته شي، او د زراعت سکتور د پرمختګ لپاره علمي او عملي سپارښتنې وړاندې شي، چې دا به نه یواځې د بزګرانو اقتصادي حالت ښه کړي، بلکې د ټول ولایت د اقتصادي پراختیا لپاره هم مهم رول ولري

(c) ketabton.com: The Digital Library

لړلیک

عنوان مخ

لومړی څپرکی

د څیړنی عمومیات .... Error! Bookmark not defined.
سریزه ۱
د مسئله بیان ۲
د موضوع ارزښت او اهمیت ۲
موخي.. ۳
د څیړني پوښتني.. ۳
عمومی معلومات ٤
خلاصه.. ٥

دوهم څپرکی

تیرو اثارو ته کتنه ٦
داخلی څیرني.. ۷
خارجی څیرنی.. ۱٥
لنډیز.. ۱۸

دریم څپرکی

د څیړنی میتودلوژی ۱۹
د لوګر ولایت پیژندنه ۲۰
د معلوماتو د راټولولو طریقه او وسایل ۲٦
لنډیز.. ۲۷

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

لومړی څپرکی

سریزه

کرنه د افغانستان د اقتصاد اساسي ستنه بلل کېږي او د هېواد د اکثرو وګړو د عوایدو بنسټیزه سرچینه ده. د کرنې سکتور نه یوازې د خوړو د تولید لپاره حیاتي ارزښت لري، بلکې د کارموندنې، صادراتو، او کلیوالي پراختیا په برخه کې هم مهم رول لوبوي. په ځانګړي ډول په هغو سیمو کې چې خلک یې په بشپړ ډول پر بزګرۍ متکي دي، د زراعتي پرمختګ اړتیا تر بل هر وخت زیات محسوسه شوې ده (دعوت یار، ۱۳۹۶).

لوګر ولایت چې د افغانستان په مرکزي حوزه کې موقعیت لري، له طبیعي پلوه د کرنې لپاره مناسب شرایط لري، خو د دوامدارو ستونزو له امله بزګري پکې د پرمختګ پر ځای د زوال په حال کې ده. په دې ولایت کې پل علم د کرنیزو ساحو له جملې څخه ده، چې ډېری خلک یې د کرنیزو فعالیتونو له لارې خپل ژوند پرمخ وړي. سره له دې چې دغه سیمه له حاصلخیزو ځمکو، موسمي بارانونو، او زراعتي ظرفیتونو برخمنه ده، خو کرنه یې د تخنیکي، اقتصادي، او زیربنایي نیمګړتیاوو له امله له جدي ننګونو سره مخ ده (فضل، ۱۳۹۵).

د لوګر ولایت په اړه څېړنه د بزګرانو د ستونزو او د زراعت سکتور د پرمختګ لپاره د حل لارو په اړه مهم معلومات وړاندې کوي. د بزګرانو اساسي ستونزې شاملې دي: د سرې او تخم نشتوالی، د اوبو کمښت، د بازار د اړتیاوو نشتوالی، د تخنیکي ملاتړ نشتوالی، او د مالي مرستو نشتوالی کرنه د افغانستان د اقتصاد ملا تیر ګڼل کېږي، او ډېر شمېر هېوادوال په مستقیم یا غیر مستقیم ډول له دې سکتور سره تړلي دي. د هېواد د ګڼو سیمو په څېر، لوګر ولایت، په ځانګړي ډول پل علم ، هم یو له هغو سیمو څخه ده چې ډېری خلک یې د کرنې له لارې خپل ورځنی ژوند تأمینوي.

خو له بده مرغه، د دې ولایت بزګران د ګڼو ستونزو سره لاس و ګرېوان دي؛ لکه د اوبو کموالی، د کرنیزو وسایلو نشتوالی، بازار ته نهلاسرسی، او د دولت د کافي پاملرنې نشتون. دا ستونزې نه یوازې د بزګرانو د عوایدو کچه راکوي، بلکې د ټولنې اقتصادي ثبات ته هم زیان رسوي.

دغه څېړنه هڅه کوي تر څو د بزګرانو اصلي ستونزې تشخیص کړي، د هغوی غږ واوري، او علمي، عملي او واقعي حل لارې وړاندیز کړي چې د زراعتي تولید زیاتوالی، اقتصادي ثبات، او د کرنیزې ټولنې هوساینه پکې تضمین شي.

Commented [A4]: ... ل همه در داخل قوس خرد. ... با خود داشته باشید و با من شریک کنید.

Commented [A5]: ...ت؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

د افغانستان اقتصاد تر ډېره بریده پر کرنه ولاړ دی، او بزګري د خلکو د ژوند یوه مهمه برخه جوړوي. له بده مرغه، د هېواد په ډېری سیمو کې کرنه له بېلابېلو ستونزو سره مخ ده، خو د دغو ستونزو ریښه، بنه، او اغېزې لا هم کمه مطالعه شوې دي. په همدې لړ کې، دا څېړنه غواړي د لوګر ولایت په مرکز کې د بزګرانو وضعیت ته ځانګړې پاملرنه وکړي او وښيي چې هغوی له کومو خنډونو سره مخ دي، د ژوند شرایط یې څنګه دي، او څه ډول مرستې ورته اړینې دي.

د مسئله بیان

کرنه د افغانستان د اقتصاد اساسي ستنه ده، او د اکثرو خلکو د عوایدو، خوراکي امنیت، او کارموندنې مهمه سرچینه ګڼل کېږي. د کرنیز سکتور پیاوړتیا نه یوازې د کلیوالو د ژوند کیفیت لوړوي، بلکې د ملي اقتصاد د ثبات، د فقر د کمښت، او د خوړو د دوامدار امنیت لپاره هم حیاتي اهمیت لري. سره له دې، کرنه په افغانستان کې لا هم له دودیزو میتودونو، کمزورو زیربناوو، او خدماتي تشو سره مخ ده، چې له امله یې د تولید ظرفیت محدود پاتې شوی دی.

د لوګر ولایت مرکز، پل‌علم ښار، له طبیعي او اقلیمي پلوه د کرنیزو فعالیتونو لپاره نسبتاً مناسب چاپېریال لري. دا سیمه پراخې زراعتي ځمکې، موسمي ورښتونه، او د کرنې پخوانۍ سابقه لري، خو کروندګر یې د ګڼو جدي ستونزو له امله نشي کولای له دې منابعو سمه استفاده وکړي. د کرنیزو خدماتو نشتوالی، د تولیدي وسایلو کمښت، د بازار ستونزې، د تخنیکي مرستو نه‌شتوالی، او د دولت نه‌پاملرنه د بزګرانو د اقتصادي شاتګ اساسي عوامل ګڼل کېږي.

د موضوع ارزښت او اهمیت

کرنه د نړۍ په کچه د بشري ټولنو د بقا بنسټیز رکن ګڼل کېږي. دا نه یوازې د خوراکي توکو تولید تضمینوي، بلکې د میلیونونو خلکو لپاره د عوایدو، کارموندنې او اقتصاد بنسټ جوړوي. د ملګرو ملتونو د خوړو او کرنې سازمان (FAO) له مخې، شاوخوا ۶۰ سلنه د نړۍ نفوس په مستقیم یا غیرمستقیم ډول له کرنې سره تړلی ژوند لري. په پرمختیایي هېوادونو کې، کرنه د فقر د کمولو، د خوراکي امنیت د تضمین او د ټولنیز ثبات د رامنځته کولو لپاره اساسي برخه ګڼل کېږي.(FA0, (2022

کرنه د افغانستان د اقتصاد یوه حیاتي برخه ده چې د هېواد له نیمايي ډېر خلک پرې ژوند کوي او د کلیوالو سیمو د عوایدو اصلي سرچینه ګڼل کېږي. د کرنې وده نه یوازې د خلکو اقتصادي وضعیت ښه کوي، بلکه د هېواد د خوړو امنیت هم تضمینوي. خو له بده مرغه، دا برخه له جدي

Commented [A6]: ...بیان
...اقتصادی کشت کچالو با شما شریک شده بنویسید.
...ی مربوط به کچالو بنویسید

Commented [A7]: ...ی
شروع تا افغانستان و لوگر
شده و ارزش ان بحث کنید

(c) ketabton.com: The Digital Library

ستونزو سره مخ ده چې د اوبو کمښت، د بازارونو نشتوالی، د دولت کموالی، د عصري وسایلو محدود لاسرسی او د اقلیم بدلون پکې شامل دي. په ځانګړي ډول، لوګر ولایت چې د کرنې له مهمو سیمو څخه دی، له همدې ستونزو سره لاس او ګرېوان دی. د اوبو کمښت د ځمکو خړوبول سخت کړي، بزګران د خپلو محصولاتو د خرڅلاو لپاره مناسب بازار نه لري، او اقلیمي بدلون د حاصلاتو کچه راټیټه کړې ده. همدارنګه، د عصري وسایلو نشتوالی د تولید کیفیت او کمیت اغېزمن کړی دی. د دې ستونزو پېژندل او تحلیل د دې لپاره ډېر مهم دي چې د کرنې سکتور وده وکړي، د بزګرانو ژوند ښه شي او د هېواد اقتصادي وضعیت پیاوړی شي. په دې توګه، ستاسو د موضوع ارزښت په دې کې دی چې د کرنې د ننګونو په روښانه کولو سره، د حل لارې چارې ومونډل شي چې د لوګر ولایت او ټول افغانستان د کرنې سکتور ته وده ورکړي او د خلکو اقتصادي هوساینه تضمین کړي.

دا تحقیق هڅه کوي د پل علم بزګرانو وضعیت له نږدې وارزوي، ستونزې یې وڅېړي، او هغه خنډونه وښیي چې د کرنې پرمختګ ته یې مخه نیولې ده. د دې څېړنې اهمیت له دې اړخه هم زیات دی چې کولی شي د پالیسي جوړوونکو، مرستندویه ادارو او اړوندو بنسټونو لپاره عملي معلومات برابر کړي، ترڅو مؤثر پلانونه جوړ کړي او د بزګرانو ملاتړ زیات کړي. په پایله کې، دا به نه یوازې د لوګر کرنیز سکتور ته وده ورکړي، بلکې د ټولې سیمې د پایدار اقتصادي پرمختګ لامل هم وګرځي.

موخې

اصلي موخه

لوګر ولایت په مرکز کې د بزګرانو د ستونزو څېړل

فرعي موخې

1. د هغو عواملو پېژندنه چې د پل علم د بزګرانو پر عاید او تولید مستقیم تاثیر لري
2. د بزګرانو د کرنیزو خدماتو، بازار موندنې، او دولتي ملاتړ د لاسرسي وضعیت ارزول
3. د بزګرانو د ستونزو د دوام اساسي علتونه معلومول او د هغه حل لارې په کوته کول

Commented [A8]: ى
حل مشکلات بنویسید
ت جهت کم کردن مشکلات

د څېړنې پوښتنې

اصلي پوښتنه

(c) ketabton.com: The Digital Library

د لوګر بزګران له کومو اصلي ستونزو سره مخ دي؟

فرعي پوښتنې

بزګرانو لاسرسی د کرنیزو خدماتو، بازارموندنې فرصتونو، او دولتي ملاتړ ته څنګه دی؟

د بزګرانو د دوامداره ستونزو اصلي علتونه څه دي، او د حل ممکنې لارې چارې کومې دي؟

عمومي معلومات

کرنه د افغانستان د اقتصاد یوه بنسټیزه برخه ده چې شاوخوا نیمايي خلک پرې خپل ژوند تېروي. دا سکتور نه یوازې د کلیوالو سیمو د عوایدو اصلي سرچینه ده، بلکې د هېواد د خوړو امنیت کې هم مهم رول لري. کرنه د خلکو د اقتصادي وضعیت د ښه والي او د بېوزلۍ د کمښت لپاره حیاتي اهمیت لري. خو له بده مرغه، بزګران په افغانستان کې له ګڼو ستونزو سره مخ دي چې د کرنې په تولید او عاید یې منفي اغېز کړی دی.

یو له مهمو ستونزو څخه د اوبو کمښت دی چې د وچکالۍ، اقلیمي بدلون او د اوبو د مدیریت کمزوري له امله رامنځته شوی دی. دا موضوع د کرنیزو حاصلاتو کچه راټیټه کړې ده. همدارنګه، بزګران د اصلاح شوو تخمونو او عصري کرنیزو وسایلو نه شتون لري، چې دا د تولید په کیفیت او کمیت منفي اغېز کوي. د بازارونو نشتوالی او د محصولاتو د خرڅلاو ستونزې هم د بزګرانو عاید کم کړی دی، ځکه چې دوی خپل حاصلات په مناسب وخت او قیمت نه شي پلورلی. د دولت له خوا کافي مالي او تخنیکي ملاتړ نه کول هم د کرنې د ودې مخه نیسي.

سربېره پر دې، د اقلیم بدلونونه لکه د حرارت درجې لوړوالی، د بارانونو کمښت، وچکالي او ناڅاپي سیلابونه د بزګرانو ژوند له جدي خطر سره مخ کړی دی. د ترانسپورت او زیرساختونو کمزوري هم د محصولاتو د انتقال او ساتنې په برخه کې ستونزې رامنځته کړې دي چې د بزګرانو ګټه کمه کړې ده.

په ټوله کې، د کرنې سکتور د افغانستان د اقتصادي او ټولنیز پرمختګ لپاره حیاتي دی، خو د بزګرانو له جدي ستونزو سره مخ دی. د دغو ستونزو د حل لپاره د دولت، نړیوالو ادارو او خصوصي سکتور ګډې هڅې اړینې دي تر څو د کرنې سکتور وده وکړي، بزګران اقتصادي ثبات ومومي او د هېواد خوړو امنیت ټینګ شي.

Commented [A9]: از ... ی کچالو است استفاده نماید

(c) ketabton.com: The Digital Library

خلاصه

دا فصل د څېړنې عمومي چوکاټ معرفي کوي او هغه بنسټيز عناصر بيانوي چې څېړنه پرې ولاړه ده. په سريزه کې د کرنې اهميت، په ځانګړي ډول په افغانستان او لوګر ولايت کې، روښانه شوی دی، او يادونه شوې چې بزګران له ګڼو جدي ستونزو سره مخ دي، لکه د اوبو کمښت، د سرې او تخم نشتوالی، د بازار موندنې محدوديتونه، د کرنيزو وسايلو کمښت، او د دولت يا مؤسسو نه‌پاملرنه.

د ستونزې په بيان کې وضاحت شوی چې د پل علم د بزګرانو د ژوند، توليد او عوايدو کيفيت له دغو ستونزو متأثر شوی، او تر اوسه يې وضعيت په علمي بڼه نه دی څېړل شوی.

د موضوع ارزښت له نړيوالو، ملي او سيمه‌ييزو اړخونو تشريح شوی او دا بيان شوي چې کرنه د فقر کمولو، خوراکي امنيت، او اقتصادي ثبات لپاره مهم سکتور دی.

اصلي موخه د پل علم د بزګرانو د ستونزو تشخيص او د حل لارو وړانديز دی، او فرعي موخې د ستونزو د عواملو پېژندنه، د خدماتو او بازار لاسرسي ارزونه، او د دوامدارو حلونو تحليل دي.

د څېړنې پوښتنې مشخصې کړې چې بزګران له کومو ستونزو سره مخ دي، د اوبو او تخم نشتوالی څومره اغېز لري، او کومې حل‌لارې عملي دي.

فرضيې د کرنې تعريف، اهميت، تاريخي ارزښت، او د ټکنالوجۍ، بازار، او اقليم د اغېزو په ګډون د کرنيز سکتور په پراخ تحليل تمرکز کوي.

په پايله کې، دا فصل د څېړنې بنسټ ايږدي، اړتياوې واضح کوي، او د راتلونکو فصلونو لپاره سمه لاره هواروي.

Commented [A10]:
فصل اول
کلیات تحقیق
مقدمه
بیان مسله
اهمیت و ضرورت تحقیق
اهداف تحقیق
اصلی و فرعی
سوالات تحقیق
عمومی معلومات
امل اهمیت زراعت از ابعاد مختلف)
خلاصه فصل

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوهم څپرکی

تیرو اثارو ته کتنه

کرنه د انسان له تمدني ژوند سره یوځای پیل شوې او تر نن ورځې پورې د انسان د بقا، اقتصاد، ټولنیز ثبات، او چاپیریالي مدیریت لپاره یو له بنسټیزو سکتورونو څخه ده (Sharifi & Bahrami, 2019).له خوراکي امنیته نیولې، تر کارموندنې، صادراتو، او د کلیوالي ټولنو د هوساینې پورې، کرنه هر اړخیز اغیز لري. افغانستان، چې د خپل جغرافیایي جوړښت له امله کرنیز ظرفیت لري، د خلکو شاوخوا ۸۰ سلنه ژوند له کرنې سره مستقیم یا غیر مستقیم تړلی دی (اکبری، ۱۳۹۶).

په ورته وخت کې، د هېواد کرنیز سکتور د جدي ننګونو سره مخ دی. دا ستونزې له اقلیمي بدلون، د اوبو کمښت، د زراعتي وسایلو نشتوالي، د بازار موندنې محدودیتونو، تر دولتي بې‌پاملرنې او امنیتي ستونزو پورې غځېږي (قمی، ۱۳۸۷؛ مشعل، ۱۳۹۲؛ عزیزی، ۱۳۹۸). دا ټول عوامل د افغانستان کرنه له سنتي حالت څخه د معاصر تولیدي سیستمونو پر لور د تګ پر وړاندې خنډ ګرځېدلي دي.

د لوګر ولایت، په ځانګړې توګه د پل علم ولسوالی، د کرنیزو ظرفیتونو له درلودو سره سره، تر اوسه د دقیقو او سیمه‌ییزو څېړنو له کمښت سره مخ ده. که څه هم د (کرنی وزارت، ۲۰۱۹)، (نړیوال بانک، 2020) ، (FAO , 2020)، (UNDP, 2021)، او (IFPRI, 2020) لخوا عمومي راپورونه وړاندې شوي، دا اسناد د سیمه‌ییزو شرایطو ژور تحلیل نه وړاندې کوي او د بزګرانو د ژوند واقعي انځور نه منعکسوي. د شریفي او بهرامي (۲۰۱۹) څېړنه د لوګر بزګرانو د حکومتي ملاتړ د کمښت یادونه کوي، خو د حل لارو لپاره پراخ تحلیلي لید نه لري.

نړیوالې تجربې له پاکستان (Wassan & Dost, 2012) او زامبیا (Umar, 2016) څخه ښیي چې د بزګرانو د ټولنیزو، اقتصادي، او تخنیکي ستونزو حل‌یافته لارې چارې شته، خو دا تجربې باید د افغانستان محلي شرایطو ته تطبیق شي، نه دا چې مستقیمه کاپي شي. د مثال په توګه، د زامبیا د کوچنیو بزګرانو د تولید د لوړولو لپاره د دولت له خوا د سبسایډیو او ټیکنالوژۍ پراخه تطبیق شوی، خو د چاپېریال، بازار، او پالیسۍ عوامل یې د دوامدارې پایلې مخه نیولې (Jayne et al., 2007; Xu et al., 2009).

په افغانستان کې، هم د داخلي څېړنو او هم د نړیوالو راپورونو اجماع دا ده چې:

Commented [A11]: (
Commented [A12]: د

(c) ketabton.com: The Digital Library

- د بزګرانو ستونزې واقعي، ژورې، او ډېر اړخيزې دي.
- موجودې پاليسي هڅې عمومي دي او د محلي شرايطو لپاره ځانګړې حل‌لارې نه وړاندې کوي.
- د کرنيزو منابعو مديريت، ټکنالوژي، بازار، او روزنه د تحول کليدي برخې دي.

له همدې امله، دا څېړنه هڅه کوي چې د پل علم ولسوالۍ د بزګرانو حالت له نږدې وڅېړي، د دوی غږ واوري، د ستونزو ريښې ومومي، او داسې حل‌لارې وړانديز کړي چې هم علمي بنسټ ولري، هم تطبيقي وړتيا، او هم د ځايي شرايطو سره سمون. دا څېړنه نه يوازې د يوې اکاډميکې اړتيا ځواب دی، بلکې د کرنې د پايدارې پراختيا لپاره يوه عملي هڅه هم ده، چې موخه يې د بزګرانو د ژوند د کيفيت ښه والی او د سيمه‌ييز اقتصاد پياوړتيا ده.

داخلی څېړنې

کرنه د انساني تمدن له پيل سره تړلې يوه اساسي اقتصادي، ټولنيزه او فرهنګي فعاليت ده، چې د ځمکې د کارولو له لارې د خوراکي موادو، حيواني محصولاتو، نباتاتو، او نورو اړينو موادو د توليد لپاره کارول کېږي. دا برخه نه يوازې د انسان د بقا لپاره حياتي ده، بلکې د اقتصاد، چاپېريال، روغتيا، او ټولنيز ثبات لپاره هم مهم رول لري. د کرنې له لارې خلک خپل ورځني خوړنيز اړتياوې پوره کوي، او د دې ترڅنګ عايد، کارموندنه او صادرات هم ورڅخه ترلاسه کېږي. **(Sharifi & Bahrami, 2019)**

په اقتصادي لحاظ، کرنه د عايد مهمه سرچينه ده، په ځانګړې توګه د پرمختيايي هېوادونو لپاره. ډېری هېوادونه خپلې صادراتي عوايد له زراعتي محصولاتو څخه ترلاسه کوي. کرنه د صنعتي برخو لپاره هم اساسي خام مواد چمتو کوي، لکه د نساجۍ، درمل جوړونې او خوراکي موادو صنعت.

په ټولنيز لحاظ، کرنه د کليوالو سيمو د ژوند کيفيت لوړوي، کارموندنه برابروي، او د فقر په کمولو کې مهمه ونډه لري. که کرنه پياوړې شي، خلک له خپلو سيمو څخه نه مهاجرت کوي، او د ټولنې ثبات ټينګېږي.(فضل، ۱۳۹۵)

(c) ketabton.com: The Digital Library

په چاپېريالي لحاظ، کرنه د ځمکو د مديريت، د اوبو د استعمال، او د طبيعي منابعو د ساتنې لپاره مهمه ده. که څه هم ناسمې کرنيزې طريقې کولی شي چاپېريال ته زيان ورسوي، خو دوامداره کرنه د اقليم د بدلون پر وړاندې د مبارزې يوه مؤثره لاره هم ده.

کرنه همدارنگه د خوراکي امنيت بنسټ جوړوي. کله چې يو هېواد پخپله خوړو کې خپلواک وي، نو له بهرنيو فشارونو او بازارونو نه هم خلاص وي. د کرونا وبا، جگړو، او اقليمي بدلونونو تجربو وښوده چې د زراعتي خودکفايت له درکه، هېوادونه کولی شي د بحرانونو پر مهال خپل خلک خوندي وساتي.(دعوت يار، ۱۳۹۶)

په ټوله کې، کرنه د انسان ژوند، پرمختگ او بقا لپاره يو نه‌جلا کېدونکی سکتور دی، چې پانگونه او پاملرنه ورته، د ملتونو د پرمختگ بنسټ گڼل کېږي.

گرچه، اتکا په ټولو کرنيزو عملياتو په عمومي ډول په ټکنالوجی د توليداتو دزياتوالی لپاره مخصوصا داهلی انواعولپاره په عين ځمکه کی په کار وړل شوی. بوټی، معمولا دخړوبونی مختلفو ډولونو ته اړتيا لری، که څه هم داسی نور ميتودونه لکه د Dry land Farming (دکمو اوبو کر)، اودکليو رمی په څرځايونو (Range Lands)کی چی تراوسه د څارويو(غواگانو،وريو او داسی نورو) دساتلو لپاره مناسب ځای دی. په انکشافی دنيا کی، صنعتی کرنه دښه مونوکلچر په وسيله دننی ورځی دکرنی د مدرنو سيستمونو يو غالب سيستم بلل شوی دی، که څه هم د استمراری کر لپار پرمختلونکی حمايه) لکهPermaculture (کرنيزه پراختيا په ايکولوجيکی سيستم کی) يا عضوی کرنه (شته ده. **(فضل، ۱۳۹۵)**

ترصنعتی انقلابه پوری، د انساناونفوس يو زيات شمير خلك په کرنه کی په مزدورکاری بوخت ول. مخکنی صنعتی کرنه د ورځنی ژوند د تيرولو دکرنی په شان وه چی دهقانانو به خواړه خپل دورځنی ژوند دتيرولو لپاره تيارول نه دتجارت لپاره. په کرنيزو عملياتو کی يو دپام وړ تغير په تيره يوه پيړی کی دټکنالوجی نه په استفادی اود جهانيزو مارکيټونو دانکشاف په اساس رامنځ ته شوی. چی دا په کرنيزو ټکتيکونوکی د ټکنالوجی د انکشاف باعث شوی لکه د Haber-Bosch ميتود دامونيم نايتريت دترکيب لپاره، چی دغذايی موادو د دوران لپاره صنعتی عمليات جوړوی، سره له کرنيز تناوبه اودکمی حيوانی سری په استعمال سره. ننی اگرانومی، دبوټو نسلگيری، کرنيز کيمياوی مواد (فنجی مړه کوونکی او کيمياوی سری)، او دټکنالوجی انکشاف په چټکتيا سره زمونږ دغذايی موادو توليد زياتوی خو په عين وخت کی د انسانانو په صحت باندی منفی اغيزی اوپه پراخه ډول

(c) ketabton.com: The Digital Library

په چاپیریال دناوړه اغیزو باعث کیږی. همدارنگه دحیواناتو په روزنه کی انتخابی نسلگیری او د عصری عملیاتو نه په استفاده زمونږ دغوښی په تولیداتو کی زیاتوالی را وستلای شو خو دڅارویو په رفاهیت اود اتیبیوتیکو، وده ایزو هارمونونو، او نورو کیمیاوی مواد چی په عمومی ډول دغوښی په صنعتی تولید کی په کار وړل کیږی ناوړه اغیزی درلودای شی. په جنتیکی ډول اصلاح شوی ژوی د کرنیزو تولیداتو یو زیاتویدونکی او مهم عامل بلل کیږی، که څه هم دا پا ډیرو هیوادونو کی منع شوی. دکرنیزو غذایی موادو تولید او داوبو منجمنت نن ورځ ددنیا یو له مهمو موضوعاتو څخه شمیرل کیږی چی دخلکو دپام وړ پاملرنه یی ځانته جلب کړی او باعث د زیاتو مناظرو اودنورو موضوعاتو دمنځ ته راتګ په نړیواله کچه شوی دی. دپام وړ تنزل دخاوری په ښیرازتیا او داوبو دمنابعو، په شمول د تنزل داوبو په ځمکنیو زیرمو کی دتیرو څو لسیزو له مشکلاتو څخه شمیرل کیږی. او د ځمکی دکری د گرمیدو اثر په کرنه او دکرنی اثر دځمکی د کری په گرمیدو لاتر اوسه سم ندی جوت شوی. عمده کرنیز تولیدات په عمومی ډول دغذایی موادو، فایبر، سوند موادو، او خامو موادو گروپونو کی ویشلای شو. مخصوص غذایی مواد لکه دانی(حبوبات،غلی)، سابه، میوی، غوړی، غوښه، مساله جات او داسی نور. فایبر شامل ده پختی، وړی، کنف، وریښم، اوکتان. خام مواد شامل د لرگینو تختواو بانکس. او داسی نور مهم مواد چی د بوټو په وسیله تو لیدیږی عبارت دی له کنډ، رنگ، درمل، عطر او هغه د سوند مواد چی دعضوی موادو څخه لاسته راځی او زینتی تولیدات لکه پری شوی گلان او د بزغلیو بوټی. د دنیا یو په دریمه برخه کارکونکی په کرنه بوخت دی، چی دخدمتونو دسکتور نه وروسته دویم سکتور راځی دډیرو کارکوونکو ددرلودلو پر اساس، که څه هم دکرنیزو چارو کارکوونکو شمیرپه پرمختللیو هیوادونو کی په تیرو څو سلیزو کی په زیاته کچه لږ شوی دی.(دعوت یار، ۱۳۹۶)

کرنه د افغانستان د جغرافیایی جوړښت له امله یو خاص اقتصادي ارزښت لري. په افغانستان کې کابو ۷۵ تر۸۵ سلنه خلك په کرنه بوخت دی. نو ددی له امله د افغانستان په ملی اقتصاد کې ستر رول لوبوی. د کرنی رول په ملی اقتصاد کې یو د هغه عایداتی او تمویلی منابعو څخه دی، چې د افغانستان هغه خلك چې په کلیو او بانډو کې ژوند کوي خپل وخت وربانديې تیروي او هوسا ژوند کوي کرنه په افغانستان کې په بیلا بیلو برخه وېشل شوې ده، مهمې برخې یې په لاندی ډول دی. (اکبری، ۱۳۹۶)

1. مالداري
2. دغواګانو روزنه
3. د بزو روزنه

(c) ketabton.com: The Digital Library

4. بڼوالي
5. د پسونو ساتنه
6. د باروړونکو حیواناتو روزنه
7. د میوو روزنه
8. د سبزیجاتو تولید
9. د غله جاتو تولید
10. ځنګلونه

کرنه د افغانستان د اقتصاد ملا تیر ګڼل کېږي، او ډېر شمېر هېوادوال په مستقیم یا غیر مستقیم ډول له دې سکتور سره تړلي دي. د هېواد د ګڼو سیمو په څېر، لوګر ولایت، په ځانګړي ډول برکی برک ولسوالی، هم یو له هغو سیمو څخه ده چې ډېری خلک یې د کرنې له لارې خپل ورځنی ژوند تأمینوي.

خو له بده مرغه، د دې ولایت بزګران د ګڼو ستونزو سره لاس و ګرېوان دي؛ لکه د اوبو کموالی، د کرنیزو وسایلو نشتوالی، بازار ته نه‌لاس‌رسی، او د دولت د کافي پاملرنې نشتون. دا ستونزې نه یوازې د بزګرانو د عوایدو کچه راکوي، بلکې د ټولنې اقتصادي ثبات ته هم زیان رسوي. (اکبری، ۱۳۹۶)

د دې اړتیا له مخې، د یادو ستونزو د دقیقې څېړنې او د مؤثر حل لارې موندلو لپاره دا موضوع د تحقیق لپاره غوره شوې ده. له بله پلوه، دا موضوع د پوهنتون له خوا هم د زده‌کړېزې څېړنې لپاره ټاکل شوې، څو د عملي زده‌کړو ترڅنګ، یوه واقعي ټولنیزه اړتیا هم پوره شي.

دغه څېړنه هڅه کوي تر څو د بزګرانو اصلي ستونزې تشخیص کړي، د هغوی غږ واوري، او علمي، عملي او واقعي حل‌لارې وړاندیز کړي چې د زراعتي تولید زیاتوالی، اقتصادي ثبات، او د کرنیزې ټولنې هوساینه پکې تضمین شي. (اکبری، ۱۳۹۶)

قمی، شعبان علی (۱۳۸۷ هـ ش) د کرنې لپاره د اوبو پېژندنه او مدریت تر عنوان لاندې یوه بله څېړنه تر سره شوې ده په نوموړې څېړنه کې له کتابتوني روش څخه ګټه اخیستل شوې ده، او پایه یې داسې بیان کړې. پرته له اوبو نباتاتو پالل یو ناممکن کار دی او اوبه د زراعت او ژوند یو اصل دی نو ددې لپاره چې د اوبو له کمبود سره مخامخ نه شو اوبه باید مدریت شي نوموړې د اوبو مدریت په دوو برخو ویشلی د ځمکې په سر د روانو اوبو مدریت او له ځمکې لاندې اوبو مدریت

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغه په خپله څېړنه کې واضح کړې چې که چېرې مو اوبه ښې مدریت کړو نو کولای شو چې په حالت کې له پایدارې کرنی څخه برحمن شو. (قمی، ۱۳۸۷)

مشعل، عبدالأحد (۱۳۹۲ هـ ش) په افغانستان کې د زراعت په وړاندې د شته شتونزو مطالعه تر عنوان لاندې یوه څېړنه تر سره کړې چې د څېړنې په ترتیب کې یې کتابتوني روش څخه استفاده کړې ده. او په پایله کې یې په افغانستان کې د زراعت په وړاندې شته ستونزې، ناامني، وچکالي، له بزگرانو سره د کاپې پوهې نه شتون او زراعتي سکتور ته د دولت نه پاملرنه بللې.(مشعل، ۱۳۹۲)

خالخیلی، طاهر عزیزیو همکاران، (۱۳۹۵) هـ ش د بزگرانو جوړول له اقلیمي مشکلاتو سره په نومړې څېړنې په ترتیب کې له کتابتوني روش څخه گټه اخیستل شوې ده او پایلې یې داسې بیانوي چې بزگران باید داسې و روزل شي چې له هر ډول سختو اقلیمي شرایطو سره بیا هم بزگری ته دوام ورکړای شي.(خال خیلی، ۱۳۹۵)

عزیزی، محمد (۱۳۹۸) د افغانستان زراعت له کومو ستونزو سره مخ دی تر عنوان لاندې یوه لنډه مقاله لیکلې نوموړي د دولت له لوري د افغانستان زراعت نه پاملرنه، په دوامداره توگه د دولتونو رنگېدل، جگړې دوامداره وچکالی او د مسلکي بزگرانو نه شتون هغه ستونزې بللې چې د افغانستان زراعت ورسره مخ دی.(عزیزی، ۱۳۹۸)

په ټولنیز لحاظ، د سیدآباد ولسوالی وگړي د تعلیم او روزنې په برخه کې له گڼو ستونزو سره مخ دي. ښوونځیو او تعلیمي ادارو ته د لاسرسي محدودیت، د ښوونکو د مسلکي پرمختگ نشتوالی، او د تعلیمي موادو کموالی د دې ولسوالۍ د تعلیمي سیستم پر وړاندې مهمې ننگونې دي. همدارنگه، د روغتیایي خدمتونو کموالی او د صحي کلینیکونو نشتوالی د خلکو د روغتیا په برخه کې جدي ستونزې رامنځته کړي دي.د سیدآباد ولسوالی امنیتي وضعیت هم د دې سیمې د خلکو پر ژوند او فعالیتونو منفي اغیز کړی دی. د وسله والو ډلو فعالیتونه او نښتې د بزگرانو او عامو خلکو ژوند له خطر سره مخامخ کړی، چې د کرهنې او اقتصادي پرمختگ په وړاندې خنډ گرځېدلی دی. د سیمې خلک د امنیتي وضعیت د ښه کولو او د سولې د ټینگښت لپاره د دولت او نړیوالو مرستندویو ادارو څخه د لا زیاتو هڅو غوښتنه کوي.په ټوله کې، د سیدآباد ولسوالی یوه مهمه او استراتیژیکه برخه ده چې د خپلو طبیعي منابعو، زراعتي ظرفیتونو، او ستراتیژیک موقعیت له امله ځانگړې پاملرنه او ملاتړ ته اړتیا لري. د بزگرانو اقتصادي ستونزې، د ټولنیزو خدماتو کموالی، او امنیتي ننگونې د دې ولسوالی د پرمختگ په وړاندې عمده خنډونه دي چې باید د گډو هڅو او پراختیایي پروژو له لارې حل شي. (امینی . ۱۳۸۸)

Commented [A13]: د

(c) ketabton.com: The Digital Library

Commented [A14]: ...

د لوګر ولایت مرکز پل علم په اړه د بزګرانو د ستونزو په اړه د تیرو څیړنو کتنه د دې تحقیق لپاره مهمه ده، ځکه چې دا به د موجوده معلوماتو او نظریاتو په رڼا کې د نوې څیړنې اړتیاوې او خنډونه روښانه کړي. په دې برخه کې، څو مهمې څیړنې ترسره شوي، چې د بزګرانو د وضعیت او ستونزو په اړه معلومات وړاندې کوي، مګر د برکی برک ولسوالی په ځانګړې توګه د دې څیړنو په کچه کمزوری پاتې شوې ده.

یو له مهمو څیړنو څخه د افغانستان په مختلفو ولایتونو کې د زراعت او بزګرانو د وضعیت په اړه ترسره شوې څیړنې دي. دا څیړنې د بزګرانو د عاید، د محصولاتو د بیو نوسان، او د بازارونو ته د لاسرسي په اړه معلومات وړاندې کوي. په دې څیړنو کې، د بزګرانو د ستونزو په اړه د عامه نظر او د هڅوی د تجربو په اړه معلومات راټول شوي، چې د بزګرانو د ژوند کیفیت او د زراعت د پرمختګ لپاره مهم دي.

بله مهمه څیړنه د افغانستان د زراعت وزارت لخوا ترسره شوې، چې د بزګرانو د ملاتړ او د زراعت د پرمختګ لپاره د پروژو په اړه معلومات وړاندې کوي. په دې څیړنه کې، د بزګرانو د اړتیاوو او د خدماتو د نشتوالي په اړه معلومات شامل دي، مګر د برکی برک ولسوالی په ځانګړې توګه د دې څیړنې په کچه کمزوری پاتې شوې ده(IFPRI, 2020)

سربیره پر دې، ځینې څیړنې د اقلیم بدلون او د زراعت په برخه کې د هغې اغیزو په اړه ترسره شوې، چې د بزګرانو د عاید او د محصولاتو د تولید په اړه مهم معلومات وړاندې کوي. دا څیړنې د بزګرانو د ستونزو په اړه د پوهیدو لپاره مهمې دي، مګر د برکی برک ولسوالی په ځانګړې توګه د دې څیړنو په کچه کمزوری پاتې شوې ده.

په ټوله کې، د تیرو آثارو کتنه ښیي چې د بزګرانو د ستونزو په اړه د موجوده معلوماتو کچه کمه ده، په ځانګړې توګه د برکی برک ولسوالی په اړه. د دې تحقیق اړتیا په دې کې ده چې د بزګرانو د وضعیت او ستونزو په اړه دقیق او جامع معلومات راټول کړي، چې د موجوده څیړنو د خنډونو او کمزوریو په رڼا کې د بزګرانو د ژوند کیفیت او د زراعت د پرمختګ لپاره نوې لارې چارې وړاندې کړي. دا تحقیق به د بزګرانو د ستونزو په اړه د پوهیدو او د هڅوی د وضعیت د ښه کولو لپاره یوه مهمه وسیله وي.

1 . د افغانستان د کرنې وزارت

د افغانستان د کرنې وزارت په خپل کلني راپور کې د لوګر ولایت د کرنیز سکتور

(c) ketabton.com: The Digital Library

ارزونه کړې ده. دا راپور د زراعت د وضعیت تشریح کوي او پر هغو اساسي اړتیاوو تمرکز کوي چې بزګران ورسره مخ دي، لکه د اوبو رسولو سیستم، د ځمکو مدیریت، او د بنسټیزو خدماتو نشتوالی.
راپور څرګندوي چې د لوګر بزګران د زراعت په برخه کې له جدي ننګونو سره مخ دي. د کرنیزو اوبو د کمښت ترڅنګ، د کرنیزو خدماتو کمښت او د زیربناوو نه‌شتوالی د تولید پر ظرفیت ژور اغېز کړی. د ځمکو خوندیتوب، د تخنیکي مرستو نشت، او د فارمونو لپاره د اړینو سرچینو نه‌شت، دا ټول هغه ستونزې دي چې د بزګر د عاید، تولید، او ثبات پر وړاندې خنډ ګرځي.
راپور ښيي چې د زراعت د پرمختګ لپاره باید د اوبو مدیریت، د ځمکو ارزونه، او کرنیزو خدماتو پیاوړتیا ته لومړیتوب ورکړي. (کرنی وزارت، ۲۰۱۹)

2 . نړیوال بانک

نړیوال بانک د لوګر ولایت کرنیز سکتور د یو لړ بنسټیزو اقتصادي ستونزو له اړخه ارزولی دی. دا راپور د زراعت په برخه کې د اوبو کمښت، د عصري ټکنالوژۍ نشت، او د بازار موندنې محدود امکانات په ګوته کوي.
راپور د هغو اصلاحاتو اړتیا مطرح کوي چې د کرنیزو تولیداتو زیاتوالي ته لاره هواروي. د سیاست جوړونې اړخ ته په کتو، نړیوال بانک وړاندیز کوي چې د اوبو زیرمو عصري مدیریت، د کرنیزو ماشینونو معرفي، او د بازارونو سره اړیکې پراخول باید د اولویتونو برخه وي.
راپور نتیجه‌ګیري کوي چې د کرنې عصري کول او د تولیدي چینو پیاوړتیا به د بزګرانو عاید لوړ کړي او د کرنیزو ستونزو حل ته عملي بنسټونه کېږدي (World Bank, 2020).

3 . د احصایې اداره

د افغانستان د احصایې ادارې راپور د لوګر ولایت کرنیز وضعیت د احصایوي تحلیل له لارې ارزولی دی. راپور د بزګرانو د عاید، د زراعت پراخوالی، او د دولتي مرستو پر کمښت تمرکز کوي.
راپور څرګندوي چې د بزګرانو عاید کم، اقتصادي فشارونه ډېر، او د زراعتي خدمتونو

(c) ketabton.com: The Digital Library

رسېدنه محدوده ده. احصایوي شواهد ښيي چې ډېرى بزګران د لوړې بې‌ثباتۍ له امله نشي کولی د خپلو فارمونو پراخوالی یا اصلاحات رامنځته کړي.
د احصایوي تحلیل له مخې، د دولتي پانګونې زیاتوالی او د کرنیزو خدماتو پراخول د بزګرانو د عوایدو او زراعت د کیفیت د لوړوالي لپاره ضروري دي (Central Statistics Organization of Afghanistan, 2018).

4. UNDP (2021)

د ملګرو ملتونو د پراختیايي پروګرام (UNDP) راپور د لوګر ولایت د کرنیزو فعالیتونو دوامداره پراختیا ته تمرکز کړی دی. پکې د بزګرانو د روزنې، بازار ته لاسرسي، او د نوې ټکنالوژۍ معرفي مهم اړخونه تشریح شوي.
راپور وړاندیز کوي چې د پایدارۍ کرنې لپاره باید بزګران روزل شي، بازار ته د لاسرسي اسانتیاوې برابرې شي، او نوې کرنیزې تخنیکونه معرفي شي. د انساني پانګې تقویه او د ټولنیزو شبکو پراخوالی د دوامدار زراعت لپاره مهم عناصر ګڼل شوي دي.
UNDPنتیجه اخلي چې د زراعت دوامدار پرمختګ یوازې د فزیکي وسایلو په برابرولو نه‌دی ممکن، بلکې د بشري ظرفیتونو روزنه او ملاتړ ورته حیاتي دی (UNDP, 2021).

5. FAO (2020)

د خوراک او کرنې سازمان (FAO) راپور د لوګر ولایت د کرنیزو ستونزو بنسټیز تحلیل وړاندې کوي. پکې د اوبو کمښت، د کرنیزو ځمکو نه‌اصلاح، او د تولیدي سیستمونو کمزورتیا بیان شوې ده.
راپور ټینګار کوي چې که چیرې د اوبو رسولو سیستمونه عصري نه‌شي، نو بزګران به د حاصلخېزو ځمکو کارولو نه بې‌برخې وي. د کرنیزو سیستمونو د نشت له امله، بزګران نه شي کولی خپل تولید زیات کړي یا بازار ته غوره محصولات وړاندې کړي.
د FAO ارزونه ښيي چې د اوبو کمښت حل، د کرنیزو سیستمونو تقویه، او د ځمکو مؤثره اداره د کرنې د دوام لپاره ضروري ده.(FAO, 2020)

6. IFPRI (2020)

د نړیوالې کرنیزې پالیسۍ د څېړنیز انسټیټیوټ (IFPRI) راپور د بازارونو ته د لاسرسي

(c) ketabton.com: The Digital Library

او د اقتصادي نښلښت موضوع ارزوي. راپور د تولید او عاید تر منځ مستقیمه اړیکه څېړي.
راپور څرګندوي چې د بازار نشتون بزګران له اقتصادي سیستم څخه ایزولي کړي دي.
که بزګران ونه شي کولای خپل محصولات وپلوري، نه‌یوازې عاید له لاسه ورکوي، بلکې د تولید لپاره لګښتونه هم نه شي برابرولی.
راپور وړاندیز کوي چې د بزګرانو لپاره باید بازارموندنې اسانتیاوې رامنځته شي، تعاوني ټولنې جوړې شي، او د بازار تر منځ واټنونه راکم شي.(IFPRI, 2020)

7. شریفي او بهرامي

د شریفي او بهرامي څېړنه د حکومتي مرستو نشتوالي او د بزګرانو له اقتصادي فشار سره مستقیم تړاو لري. دوی ارزوي چې د دولتي پالیسی ضعف د بزګرانو اقتصادي فعالیتونه اغېزمن کړي دي.
څېړنه څرګندوي چې د روزنیزو پروګرامونو نه‌شتوالی، د کرنیزو پورونو نه‌رسېدل، او د تخنیکي ملاتړ کمښت د بزګرانو د تولید ظرفیت محدود کړی دی. حکومتي بې‌پامي، بزګران له بازار، روزنې او مالي منابعو څخه لرې ساتلي دي.
څېړنه پای ته رسېږي چې د بزګرانو ملاتړ لپاره باید یو جامع، منظم، او پیاوړی میکانیزم جوړ شي، چې د دولت له خوا عملي شي.(Sharifi & Bahrami, 2019)

خارجی څیرنی

په پاکستان کې د کروندګرو ټولنیزې اقتصادي ستونزې: د سوکر ولسوالی مرکز تالقه پنجو اکیل

پاکستان یو کرنیز هیواد دی او کرنه د هیواد د ملا تیر دی. دا د ناخالص کورني تولید (GDP)٪۲۹ جوړوي. د کاري ځواک ٪۵۵ ته کار برابروي او د نفوس ٪۷۰ په مستقیم یا غیر مستقیم ډول ملاتړ کوي. د کرنیزو خامو موادو او د کرنیزو صنعتونو څخه د تولید شویو توکو د صادراتو څخه د بهرنیو اسعارو عاید کې د هغې ونډه ٪۸۰ ده. د مختلفو استوایی څخه تر نیمه استوایی او وچو اقلیمي شرایطو سره ښه تطابق لري. د پراخو ځمکو ساحې شتون لري، چې د هیواد د ټولو ځمکو نږدې ٪۵۰ اټکل کیږي. پنو اکیل په سند کې ښه اوبه شوي سیمې دي، چیرې چې وریجې، غنم، غالب

(c) ketabton.com: The Digital Library

فصلونه دي. د دې ولسوالۍ د بزګرانو د ټولنيز اقتصادي وضعيت په اړه څېړنه د کرنې په برخه کې د بزګرانو د موجوده موقعيت په اړه د تمرکز کولو لپاره د اصلي هدف سره ترسره شوې.(Wassan, (Dost. 2012

د زامبيا د کانونو په يوه ولسوالۍ کې د کوچنيو بزګرانو لپاره موسمي ننګونې او فرصتونه

د جنوبي افريقا هيواد زامبيا د مسو د لويو زيرمو لپاره مشهور دی. په ۱۹۶۴ کال کې له بريتانيا څخه د خپلواکۍ ترلاسه کولو وروسته، دغه هيواد د مسو د کرايې له لارې تمويل شوي سوسياليستي پراختيايي اجنډا باندې کار پيل کړ. حکومت د کرنې لوړې مداخلې پاليسۍ جوړې او پلي کړې چې موخه يې د کوچنيو بزګرانو د توليد زياتول، او همدارنګه د دوی د پلور او کرنيزو عايداتو زياتول وو. په کرنيز سکتور کې دولتي مداخلې تر ډېره په جوارو (زی ميس) متمرکزې وې او د جوارو د تخم او معدني سرې لپاره د توليدونکو سبسايډي چمتو کول؛ د ځمکې لاندې د فرش نرخونو ټاکل، او د جوارو د غلو بازار موندنه شامله وه.

د ۱۹۷۰ لسيزې په نيمايي کې، په نړيوال بازار کې د مسو بيه راټيټه شوه. په ورته موده کې، د نړيوال بازار کې د تيلو بيه څلور چنده شوه. د ۱۹۷۴ او ۱۹۸۵ کلونو ترمنځ، د ناخالص کورني توليد (GDP) د ودې کچه په اوسط ډول يوازې په کال کې ۱٪ وه، کوم چې د نفوس د ودې کچه د ۳,۳٪ څخه ډېره ټيټه وه (ساسا، ۱۹۹۶). زامبيا له اقتصادي رکود سره مخ شوه چې دولت هڅه وکړه چې د نړيوالو پور ورکوونکو څخه په پراخه کچه پور اخيستلو سره جبران کړي، مګر يوازې يې هيواد د پور بحران ته د اړولو لپاره کار وکړ. د څو غلطو پيلونو وروسته، دولت بالاخره په ۱۹۸۹ کال کې د نړيوال وجهي صندوق د جوړښتي سمون پروګرام (SAP) پلي کولو موافقه وکړه. SAP د آزاد بازار اقتصاد د نوي ليبرال اصولو پر بنسټ ولاړ و او له همدې امله يې د کرنيزو سبسايډيو لرې کولو او د ملي پاراستيټل شرکتونو خصوصي کولو غوښتنه وکړه.(Umar,2016)

د کانونو د پاراستيټلونو خصوصي کول د کان کارګرانو د ګوښه کولو او د ډېری سوداګريزو شرکتونو د سقوط لامل شول چې د کانونو فعاليتونو پورې تړلي وو. هغه سيمه چې تر ټولو ډېر ځپل شوې د زامبيا د کاپر بيلټ ولايت و، چې سيمه ايز اقتصاد يې د کانونو په اقتصادي روغتيا پورې تړلی و. د زرګونو دندو له لاسه ورکولو سره، د کاپر بيلټ ولايت اوسيدونکي زيانمن شول. فقر زيات شو ځکه چې کورنيو خپل ثابت عايد له لاسه ورکړ، او د کرنې سبسايډيو ناڅاپي لرې کولو له امله د

Commented [A15]: باشد

(c) ketabton.com: The Digital Library

کوچنيو بزګرانو توليد په ډراماتيک ډول کم شو. د زامبيا د سړي سر ناخالص توليد د ۱۹۹۱ او ۱۹۹۵ کلونو ترمنځ له ٪۲۰ څخه ډېر کم شو (IMF، ۱۹۹۹). د SAP د منفي اغېزو د کمولو لپاره، ډېرى مداخلې پلان شوې وې او موخه يې د کانونو څخه د کرنې سکتور ته د تنوع راوستل وو. دا تصور شوی و چې د کوچنيو بزګرانو سره مرسته کول - چې اوس د کانونو پخواني کارګران او د دوی کورنۍ پکې شاملې دي د دوی د توليد ښه کولو لپاره، دوی کولی شي د کورنۍ د خوړو ناامني او فقر کم کړي؛ او همدارنګه د مسو د کانونو د ناڅاپي بدلونونو په وړاندې د مسو بيلټ اقتصاد لپ زيانمنونکی کړي .(Umar,2016)

په دې توګه د کوچنيو بزګرانو کرنه د ډېرى پرمختيايي لوبغاړو لپاره مرکزي نقطه شوه چې مختلف ستراتيژيانې او طريقې يې کارولې مګر ټول ورته اهداف لري. ډېرى طريقې د عصري کرنيزو ټيکنالوژيو د زياتوالي له لارې د کوچنيو بزګرانو د کرنې توليد او توليد ښه کولو باندې تمرکز درلود. دولت د هيواد په کچه د سبسايډي پروګرام له لارې چې د بزګرانو د داخلي ملاتړ پروګرام (FISP) په نوم پيژندل کيږي، کوچني بزګرانو ته د هايبرډ جوارو تخم او معدني سرې چمتو کولو باندې تمرکز وکړ. هغه کوچني بزګران چې د FISP څخه ګټه پورته کوله د ۲۰۰ کيلوګرامه معدني سرې او ۱۰ کيلوګرامه هايبرډ جوارو تخم بسته ترلاسه کړه. دا د نيم هکتار لپاره کافي ده او تمه کيږي چې د جوارو حاصلات به ۳ ټنه هکتاره وي. د FISP په اړه عامه لګښتونه لوی دي. په ۲۰۰۷ کال کې، FISP د کرنې لپاره د ټول عامه بوديجې له ۳۵ څخه تر ٪۶۰ پورې حساب درلود (Xu et al., 2009). Jayne et al. (۲۰۰۷: ۶) په ۲۰۰۴ او ۲۰۰۵ کې د FISP په اړه د کرنې وزارت د لګښتونو په ترتيب سره د ۶۳ او ٪۸۰ ارقام راپور کړل .(Umar,2016)

د کوچنيو بزګرانو د کرنې سکتور باندې د پام وړ سرچينې او هڅې د دې د توليد ښه کولو او په ورته وخت کې د کورنيو د خوړو ناامني او غربت کمولو لپاره لګول شوي دي. دا سرچينې او هڅې په هغو مداخلو باندې لګول شوي چې د کرنې ټيکنالوژيو ته د کوچنيو بزګرانو د لاسرسي ښه کولو باندې تمرکز کوي، پداسې حال کې چې FISP د دولت لخوا د جوارو د پيرودلو له لارې کوچني بزګران بازارونو سره هم نښلوي. سره له دې ټولو هڅو، د کوچنيو بزګرانو توليد ټيټ پاتې دی (سکاټ، ۲۰۱۱؛ نګوليکا، ۲۰۱۴) او د دوی د بې وزلۍ کچه لوړه پاتې ده (جين او نور، ۲۰۱۱). د کرنيزو ټيکنالوژيو د منلو ټيټه کچه چې ټيکنوکراتان يې د کرنيزو محصولاتو د زياتوالي وړتيا په توګه ملاتړ کوي داسې ښکاري چې د کوچنيو بزګرانو کورنيو د ټيټ توليد منځګړيتوب کولو

(c) ketabton.com: The Digital Library

فکتورونو پیچلتیا ته اشاره کوي. د کرنیزو محصولاتو د ښه والي لپاره د ټیکنالوژۍ متمرکزې طریقې سیمه ایز کوچني چاپیریالونه او پراخه جوړښتي ننګونې له پامه غورځوي چې د کوچنیو بزګرانو چاپیریال مشخص کوي.(Umar,2016)

لنډیز

د بزګرانو د ستونزو او د کرنې د سکتور د پرمختګ په اړه د تیرو څېړنو ارزونه د دې څېړنې لپاره حیاتي ارزښت لري، ځکه چې د پخوانیو علمي هڅو له تحلیل څخه دا روښانه کېږي چې څه ډول کارونه تر دې دمه شوي او کومو برخو ته لا هم پوره پاملرنه نه ده شوې. په افغانستان کې، ګڼو داخلي او نړیوالو ادارو د زراعت پر وضعیت، د بزګرانو پر ستونزو، او د اقلیم د بدلون پر اغېزو تحقیق کړی، خو دا څېړنې عموماً ملي یا ولایتي بڼه لري، او د لوګر ولایت، په ځانګړي ډول د پل علم ، د بزګرانو د ژوند، عوایدو، او واقعي تجربو ژوره څېړنه نه ده شوې.
د افغانستان د کرنې وزارت، نړیوال بانک، FAO، UNDP، او IFPRI لخوا چمتو شوي راپورونه د اوبو کمښت، د بازار لاسرسي، او د خدماتو نشتوالی د اصلي ستونزو په توګه ښیي، خو د پل علم د بزګرانو محلي ځانګړتیاوې، اړتیاوې او چلند پکې تفصیل نه لري. همداراز، د شریفي او بهرامي (۲۰۱۹) څېړنه د حکومتي ملاتړ نشتوالي ته اشاره کوي، خو دا هم محدود تحلیلي رنځور لري.
بهرنۍ څېړنې، لکه د پاکستان، زامبیا او نورو هېوادونو مطالعات، د اقلیمي بدلون، حکومتي پالیسۍ، او اقتصادي فشارونو پر اغېزو تمرکز کوي. د دغو څېړنو ارزښت دا دی چې د کروندګرو ستونزې نړیوالې دي، خو د افغانستان ځانګړي شرایط—له جګړو، فقر، اقلیمي بدلون، او کمزوري ادارې سره—لا هم د ځانګړې څېړنې غوښتنه کوي.
په ټوله کې، د تیرو اثارو ارزونه دا څرګندوي چې د پل علم د بزګرانو ستونزې له یو خوا د داخلي منابعو له خوا سطحي او احصایه‌محورې څېړل شوې دي، او له بلې خوا نړیوالې تجربې که څه هم الهام‌بخښونکي دي، خو زموږ له محلي شرایطو سره سم تطبیقي څېړنه نه وړاندې کوي.
همدا تشه د دې څېړنې اساسي اړتیا ده :دا تحقیق هڅه کوي چې د پل علم د بزګرانو واقعي حالت له نږدې وارزوي، له بزګرانو سره مستقیم تماس ونیسي، د دوی غږ واوري، او داسې حل‌لارې وړاندې کړي چې علمي، عملي او د ځايي شرایطو مطابق وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

دریم څپرکی

د څېړنې میتودلوژي

د کرنې سکتور د افغانستان د اقتصاد بنسټ جوړوي او د میلیونونو وګړو د ژوند اصلي سرچینه ګڼل کېږي. په ځانګړې توګه، لوګر ولایت، چې د طبیعي سرچینو، حاصلخېزو ځمکو او سیندونو له برکته یو مهم کرنیز مرکز بلل کېږي، لا هم د بزګرانو د اقتصادي پرمختګ او تولیدي ظرفیتونو له بېلابېلو ننګونو سره مخ دی. دغه څېړنه، چې د لوګر ولایت مرکز پل علم ته ځانګړې شوې، هڅه کوي د بزګرانو واقعي وضعیت، ستونزې، او اړتیاوې له علمي نظره وڅېړي او د عملي حللارو لپاره بنسټیز معلومات وړاندې کړي.

څېړنه د توصیفي (Descriptive) او تشریحي (Explanatory) میتودونو پر بنسټ ولاړه ده، تر څو د بزګرانو اقتصادي، تخنیکي او ټولنیزې ستونزې تشریح او تحلیل کړي. د معلوماتو راټولولو لپاره، د کمي او کیفي میتودونو یو ترکیب کارول شوی؛ چې پکې له پوښتنلیکونو، نیمه جوړښتي مرکو، او ساحوي مشاهداتو څخه استفاده شوې. دا ترکیبي میتود، څېړنې ته هم عددي شواهد او هم د ګډونوالو شخصي تجربې او لیدلوري وړاندې کوي، چې له امله یې څېړنه همهاله دقیق، ژور او ژوندی انځور وړاندې کوي.

د تحقیق جغرافیایي تمرکز، پل علم ښار دی، چې د لوګر ولایت د کرنیزو چارو د زړه حیثیت لري. دا ښار له ګڼو طبیعي او اقتصادي امتیازونو سره سره، د اوبو، وسایلو، بازارموندنې او دولتي ملاتړ په برخه کې د نیمګړتیاوو له امله د بزګرانو د ودې مخه نیولې ده. د څېړنې لپاره ټاکل شوي اقتصادي شاخصونه – لکه عاید، تولید، بازار ته لاسرسی، اوبو او وسایلو شتون، او ملاتړ – د بزګرانو د وضعیت د ژورې ارزونې لپاره د تحلیل واحدونه جوړوي.

د راټول شوو معلوماتو تحلیل د احصایوي او موضوعي میتودونو له لارې شوی، چې پکې د میانه، فیصدي، انحراف معیار، او موضوع‌محور تحلیل شامل دي. دا کار څېړنه د اعتبار، شفافیت او استناد وړتیا له پلوه پیاوړې کوي. له بل پلوه، څېړنه د اخلاقي اصولو بشپړ مراعت تضمینوي – د ګډونوالو رضایت اخیستل شوی، شخصي محرمیت ته درناوی شوی، او فرهنګي حساسیتونه په پام کې نیول شوي دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په پای کې، دا څېړنه نه یوازې د پل علم د بزگرانو د ستونزو مستند انځور وړاندې کوي، بلکې د کرنې د پیاوړتیا لپاره واقعي، تطبیقي او ستراتېژیک وړاندیزونه هم مطرح کوي. دا څپرکی د څېړنې د علمي لوریو، میتودولوژی، ساحوي ځانگړتیاوو، او د معلوماتو د تحلیل لارې چارې معرفي کوي او د څېړنې راتلونکو فصلونو ته منظم بنسټ بردي.

دا څېړنه د افغانستان د لوگر ولایت مرکز پل علم د بزگرانو اقتصادي وضعیت، ستونزې او اړتیاوې د توصیفي او تشریحي میتودونو په مرسته ارزوي. د څېړنې اصلي هدف د بزگرانو د ژوند واقعي حالت، د کرنې خنډونه، او د حل لارو امکانات تحلیل کول دي، څو د زراعت سکتور د پراختیا لپاره علمي او عملي وړاندیزونه وړاندې شي.

د لوگر ولایت پیژندنه

لوگر د افغانستان له مهمو مرکزي ولایتونو څخه دی، چې د هېواد په جنوب ختیځ کې موقعیت لري. دا ولایت د کابل ولایت په جنوب کې پروت دی، له ختیځ څخه له ننگرهار، له جنوب ختیځ څخه له پکتیا، له جنوب لویدیځ څخه له غزني، او له شمال څخه بیا له کابل سره گډه پوله لري.

لوگر یو غرنی، نیمه وچ اقلیم لري، چې د تودوخې توپیر پکې ډېر وي. د ژمي موسم یې سړېږي او د واورې ورښت لري، حال دا چې د اوړي موسمونه یې گرم او وچ وي. د باران فصل عمدتاً د پسرلي په میاشتو کې رامنځته کېږي، خو د باران اندازه محدوده ده، چې د کرنیزو فعالیتونو پر کیفیت اغېز لري.

لوگر د خپلو سیندونو له کبله هم پېژندل کېږي، چې تر ټولو مهم یې د لوگر سیند دی. دا سیند د ولایت د خاورې خړوبولو او د کرنیزو ځمکو د خړوبۍ لپاره حیاتي اهمیت لري. د لوگر ځمکې حاصلخېزې دي، او د غنمو، جوارو، کچالو، نخودو، زردالو، انارو او نورو مېوو کښت پکې کېږي.

د ولایت عمومي ساحه غرونه، دښتې او د خړوب وړ دښتې جوړوي. د برکي برک، چرخ، محمدآغه، خروار، پل علم، خروار، ازره او خوشي ولسوالۍ د لوگر مهمې ولسوالۍ دي، چې هره یوه یې ځانگړې جغرافیایي او اقلیمي ځانگړتیاوې لري.

Commented [A16]:
فصل سوم
ورش تحقیق
ل دوم با تفاوت محتوایی)
افیای نفوس اقتصادی زراعتی
میزان تولیدات محصولات
حدود نیم صفحه داشته باشد

(c) ketabton.com: The Digital Library

لوگر د خپل جغرافیایي موقعیت له امله ستراتیژیک اهمیت لري. دا ولایت د کابل له مرکز سره نږدې پروت دی، نو له همدې امله تل د سرکونو، تگ راتگ، اقتصادي فعالیتونو او امنیتي حالاتو له پلوه خاص حساسیت لري. د کابل-غزني لویه لاره چې لوگر تېرېږي، د هېواد د جنوب ته د تگ مهمه لاره ده.

د ځمکې ارتفاع هم متفاوت ده. د لوگر ډېری ولسوالۍ د سمندر له سطحې څخه ۱۸۰۰-۲۵۰۰ متره لوړوالي لري، چې دا ځانگړتیا د اقلیم د وچوالي او د نباتاتو د نوعیت ټاکلو کې رول لري.

زموږ د تاریخي هېواد افغانستان هره سیمه او برخه خپل ځانگړی لرغونتوب لري، چې د نومیالیو او مخورو مشرانو او اتلانو د مبارزې، قلم، تورې، مېړانې او ځلانده کارنامو له لارې آباده او سمسوره شوې ده.

لوگر ولایت د پلازمېنې کابل سویل ختیځ (جنوب شرق) لور ته پرته سیمه ده، چې د سویل ختیځ دروازه هم بلل کیږي. دا ولایت د کابل سویل ته په کابو (٦٥) کیلومترۍ کې پروت ولایت دی، چې دپېړیو پیړیو مدنیتونو انځور او آثار یې په خپل زړه کې لا تر اوسه ژوندي ساتلي دي.

د دې ولایت په شمال کې کابل، په سوېل کې یې پکتیا، په ختیځ کې یې ننگرهار، او په لوېدیځ کې یې دمیدان وردگو ولایتونه او د غزني ولایت یوه څنډه هم پرته ده. دغه ولایت کابو (۴٥٦٨۰۰) کیلومتره مربع پراخوالی لري، چې په کې پښتانه، تاجک او هزاره وگړي مېشت دي. د دې ولایت وگړي کابو (۳۳۹۷۰۰) کسان دي.(د لوکر احصاییی ریاست، ۱۴۰۳)

لوگر په پخوانیو دورو کی د لوی غر په نامه هم یادېده. لوگر تر۱۳۴۳لمریز کاله پورې په کابل ولایت پورې اړونده سیمه وه، خو اوسمهال یو جلا ولایت دی .

د لوگر ولایت مرکز پل علم نومېږي. د اداري جوړښت پر بنسټ دا ولایت کابو ٦٥۷ کلي او شپږ ولسوالۍ لري چې نومونه یې په لاندې ډول دي:

محمد آغه، څرخ، خروار، برکي برک، خوشي، او ازره.

په دغه ولایت کې د ملیتي جوړښت له پلوه پښتانه، تاجک او هزاره او په پښتنو کې لاندیني قومونه ورکې استوگن دي لکه: ستانیکزي، الکوزي، سهاک، شامه خیل، ناصر، احمدزي، مسعود، وزیر، متاني او همداسې ځینې نور قومونه...

(c) ketabton.com: The Digital Library

لوگر ولایت لکه د هیواد د زیاترو لرغونو ښارونو او سیمو غونډې هم تاریخي او لرغونې سیمې لري چې په کې د یو شمیر باستاني او تاریخي آبداتو او آثارو نښې له ورایه ښکاري، چې د دې ولایت سرشاره او بډایه تاریخي او فرهنګي شتمني ده .

په لوګر ولایت کې ګڼ شمېر تاریخي او لرغوني ځایونه او سیمې شتون لري، لکه :

څرخ: دا سیمه دلوګر په سویل کې د یوې پرتې ولسوالۍ نوم دی.له څرخ څخه کابل،غزني، ارګون او ګردیز ته لارې غزیدلې دي.

سجاوند: دغه سیمه د کابل ګردیز او غزني په منځ او د لوګر په برکي برک ولسوالۍ کې پرته ده.

خروار:

خروار د لوګر له تاریخي سیمو څخه ده او په اداری حساب اوسمهال یوه ولسوالۍ ګڼل کېږي، چې له غزني سره ګډه پوله لري.

د عېنکو مس: دا سیمه دلوګر د محمد اغې لوېدیځ ته پرته سیمه ده.

مغل خېل: دغه سیمه د لوګر د محمد اغې لودیځ لورته پرته سیمه ده.

زرغون ښار: دا سیمه د محمد اغې په لودیځ کې پرته سیمه ده.

د جمشېد تخت: دا لرغونې او تاریخي سیمه د برکي برک ولسوالۍ په سجاوند کې پرته ده

شاهي کلا: دا کلا دلوګر دمحمد آغې لودیځ لور ته پرته ده.

سلطان صیب غر: که څه هم دغه سیمه کوم تاریخي ارزښت نه لري، خو له افسانوي ارزښت څخه ډېره برخمنه ده.

سقاوې دښته: دا ستره او ارته دښته د کابل او لوګر په منځ کې پرته ده.

محمد آغه: دا سیمه د لوګر لومړنۍ ولسوالۍ ده، چې له پلازمینې کابل سره ۴۰ کیلو متره واټن لري.

برکي برک: برکي برک د لوګر یوه ولسوالۍ ده، چې د سجاوند تاریخي سیمه هم په کې پرته ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

برکي راجان: دا سیمه هم یوه لرغونې سیمه ده، تاریخ یې لرغونو بودایانو ته رسیږي.

گمران: دا سیمه دلوگر د محمداغې لودیځ لور سپیدسنگ سیمې ته څېرمه پرته ده.

لوگر ولایت د یوې تاریخي سیمې په توگه په خپله غیږه کې ډېر تاریخي اثار او تاریخي سیمې لري.

د دې ولایت لرغونې سیمې د یوې لسیزې په ترڅ کې ډېرې ځپل شوي، غصب شوي او په ډېرو برخو کې یې په خپل سري توگه کیندنې ترسره شوي دي، چې دغه اثار یې خورا زیانمن کړې دي.

د لوگر سجاونډ له تخت جمشید سیمې څخه دوه د سرو زرو مجسمو، چې یوه یې نارینه اوبله یې ښځینه وه، په خپل سر ان د طالبانو پر مهال کیندل شوي او پاکستان ته قاچاق شوي، چې لا یې هم د برخلیک په اړه معلومات نشته. او همداسې له مس عینک څخه ۱۵ مجسمې، چې له سرو، سپینو زرو او گچو څخه جوړې شوې وې، په ناقانونه توگه کیندل شوي دي.

که څه هم چې په عینکو کان کې اوس د تاریخي آثارو د ساتنې لپاره امنیتي ځواکونه ځای پر ځای شوي او په مسلکي ډول یې کیندنې پیل شوي، خو په ډېرو نورو سیمو کې لا هم وضعیت ښه نه دی.

لوگر په څرخ، سجاونډ، خروار (کافرکوټ)، د مسو عینکو ، د جمشید تخت، زرغون ښار (خواجه صدر اولیا زیارت)، سلطان صیب غر او په سلگونه نور تاریخي ځایونه لري او په کې گڼ تاریخي اثار لري، چې تاریخي قدامت یې زرگونه کلونو ته رسیږي. د لوگر په ولایت کې علمي ، ادبي او فرهنگي ستو تل ادبي او فرهنگي فعالیتونو ته پاملرنه کړې ده او بیلابیل ادبي او فرهنگي ټولنې هم ورسره رامنځته شوې دي چې وخت نا وخته ادبي او ټولنیزې غونډې جوړوي او مشاعرې کوي. په دې ولایت کې دنورو مشاعرو ترڅنگ د سنځل گل په نامه کلنۍ مشاعره کیږي، چې پر کابل سربیره ورته له یوشمیر نورو ولایتونو هم لیکوال شاعران، او د ادب مینه وال راځي.

اوسمهال په دې ولایت کې دوه فرهنگي ټولنې فعالې دي او ورسره په یوشمیر راډیو گانو کې چې په لوگر کې فعالیت کوي، ادبي پروگرامونه هم خپریږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د دې تر څنګ یوه جریده هم په کې چاپېږي او ورسره د ځینو نړیوالو موسسو او ادارو په مرسته د ښځو لپاره د خطاطۍ، لاسي صنایعو، رسامۍ او داسې نور کورسونه هم جوړ شوي دي.

شعر او موسیقي د هر تمدن، کلتور او ثقافت په ماڼۍ کې بنسټیزې ستنې دي، او یو له بل سره تړاو لري او یو دبل بشپړوونکي دي.

د لوګر ولایت محلي موسیقي او ټنګ ټکور لکه د نورو ولایاتو موسیقي ځانته خپلې ځانګړنې لري. د نوموتې موسیقۍ بنډارونه که څه هم چې نا امنۍ اغیزمن کړي، خو لا هم په ډېرو سیمو کې تاوده دي.

په دې ولایت کې د تاریخ په اوږدو کې پېژندل شویو ټولنیزو، سیاسي، علمي ادبي او فرهنګي شخصیتونو ژوند کاوه، چې د دغو نامتو ستو نومونه، کارنامې او فعاله ونډه د ټولنې د پرمختګ او پراختیا په بېلابېلو برخو کې د خورا ستاینې او درنښت وړ دي.

د دغو نومیالیو ستو نومونه دا دي : غازي امین الله خان لوګری، بایزید روښان، مولانا محمد یعقوب څرخي، غلام حیدر خان څرخی، غلام نبی خان څرخی، محمد صدیق خان څرخی، جرنیل غوث الدین خان لوګری، علامه فیضاني بهایي جان آغا، محمدجان خان محمدآغی، او همداسې یو شمېر نور...

په دې ولایت کې یو شمیر ځانګړې، ازادې او خپلواکې رسنۍ هم فعالیت کوي، چې شمیر یې کابو ۱۳ رسنیو ته رسیږي.

اوس مهال په دې ولایت کې دا رادیو ګانې لکه : زینت، استقلال، اتفاق، ملي پیغام، څرک، ملي راډیو او ملي تلویزیون فعال دي. د دې تر څنګ په کې د ځوانانو غږ مجله ، د اولمپیک، او د ځوانانو د ټولنې میاشتنۍ مجله، د ستوری او ورزشکار مجلې او جریدې هم چاپیږي. لوګر ولایت د اوبو درې بندونه لري، چې نومونه یې دا دي: د خروار د اوبو بند، د خروار په ولسوالۍ کې، د ابت تک د اوبو بند، د خوښی په ولسوالۍ کې او د کړومبي د اوبو بند د بره کي برک په ولسوالۍ کې موقعیت لري. او که دا بندونه ورغول شي ، نو ډېرې کرنیزې ځمکې به خړوبې کړي.

لوګر ولایت یو کرنیز ولایت دی، چې ډېر خلک یې په کرنه او مالدارۍ بوخت دي، د خلکو اتیا سلنه اقتصاد په کرنې ولاړ دی. په دې ولایت کې ځمکوال او بزګر هر کال له کابو ۵۱۵۰۰ جریبه

(c) ketabton.com: The Digital Library

اوبیزې او کابو ۳۴۳۰۰ للمي ځمکې څخه په زرگونه ټنه کرنیز حاصلات راټولوي. د دې ولایت محصولات هر کال په زرگونه ټنه غنم، جوار، لوبیا، اوربشې، ډول ډول سابه او نور تولیدات دي، چې په لوگر سربیره کابل، پکتیا او خوست ولایتونو ته هم استول کیږي.

د لوگر ولایت د رنگارنگو میووُ محصولات هم لري، لکه : مڼې، انگور، زردالو، بادام او همداسې نور...

په دې ولایت کې د صنعت په برخه کې کوم ځانگړي او د پام وړ تولیدات نه شته، خو د نجارۍ، کمڅي او شړۍ جوړولو ډېر کوچني کارونه په کې شتون لري.

د لوگر په ولایت کې کابو۲۵۹ ښوونځي شتون لري چې ٦۷ لیسې، ۷۳ منځني او پاتې نور یې لومړني ښوونځي دي.

په دې ولایت کې کابو ۱۳۳۸۵۵ زده کوونکي په ښوونځیو کې په زده کړو بوخت دي، چې ۴۰۸۳٦ یې نجونې دي. پر ښوونځیو سربیره ۱۹ دیني مرکزونه هم لري، چې یو دارالعلوم، ۳ دارالحفاظه او پاتې نور یې دیني مدرسې دي، چې کابو۳۱۵۳ تنه په کې په زده کړو بوخت دي. درې تخنیکي او مسلکي لیسې او دوه خصوصي ښوونځي هم په کې فعالیت کوي.

د لوگر په ولایت کې د ورزش په برخه کې په دودیزو لوبو کې خوسی، غیږنیونه، منډې او همداسې یو شمېر نورې لوبې عنعنوي او مروجې لوبې دي. د دودیزو لوبو تر څنگ یو شمیر عصري لوبې هم کیږي. دا ولایت یو ورزشي امریت او لسگونه سپورټي کلپونه لري، چې زرگونه نارینه او ښځینه لوبغاړي په کې بوخت دي په دې ولایت کې کرکټ، توپ ډنډه، سوك وهنه، د

(c) ketabton.com: The Digital Library

تیرو اچولو لوبه، فوټبال، واليبال، تکواندو، کانکفو، بوکسينگ او د سطرنج لوبې ډېر مينه وال لري. (جلالزی، ۲۰۲۳)

د معلوماتو د راټولولو طريقه او وسايل

د پوښتنليک ميتود په دې څېړنه کې د کميتي معلوماتو د راټولولو لپاره کارول شوی چې د ګډونوالو ډله يې د ټاکلي نمونې پر اساس انتخاب شوې ده. پوښتنليکونه د بزګرانو په عايد، د کرنيزو وسايلو لاسرسی، د اوبو د مديريت ستونزې، د بازار سره د نښلولو شرايطو، او د مالي ملاتړ د اړتياوو په اړه دقيق معلومات راټولوي. پوښتنې په ساده، واضح، او د موضوع اړوند ډول ترتيب شوې، تر څو د ګډونوالو لپاره د ځواب ويلو بهير اسان شي او د معلوماتو د اعتبار کچه لوړه شي.

سربيره پر دې، د نيمه جوړښتي مرکې د ترسره کولو له لارې کيفي معلومات هم راټول شوي دي. مرکې په خاص ډول د بزګرانو د ژوند د کيفيت، د ستونزو د جزياتو، او د زراعت په برخه کې د ايشوګانو ژور تحليل لپاره کارول شوې دي. دې مرکو د مشارکت کونکو له اړخه د تجربو او نظرياتو تفصيلي څرګندونې ممکن کړې چې له هغې لارې د څېړنې اړتياوې او حللارې په ښه ډول روښانه شوې دي.

د ميداني څېړنې په توګه، څېړونکی د بزګرانو په ساحوي کچو کې د مستقيمو مشاهداتو او د هغوی له ژوند سره د نږدې کتو له لارې د ستونزو طبيعي بڼه او د هغوی اغيزې څېړلې دي. د فرهنګي حساسيتونو په مراعاتولو سره د تحقيق ساحوي فعاليتونه ترسره شوي، چې دا کار د ګډونوالو اعتماد لوړ کړی او د معلوماتو راټولولو ژمنتيا يې زياتې کړې ده.

په څېړنه کې د اخلاقي اصولو بشپړ پاملرنه شوې ده، په دې توګه چې د ګډونوالو رضايت د معلوماتو راټولولو دمخه حاصل شوی او د هغوی شخصي محرميت او معلوماتو د خونديتوب تضمين شوی دی.

د دې ميتودولوژۍ په مرسته دا څېړنه کولای شي د پل علم د بزګرانو د وضعيت په اړه دقيق، مستند او ژور تحليل وړاندې کړي، چې د زراعت د سکتور د پرمختګ لپاره د عملي وړانديزونو اساس ګرځي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا څېړنه توصیفي **او** تشریحي بڼه لري، ځکه چې د بزګرانو ستونزې توصیف کیږي او د هغوی د حل لپاره تګلارې تشریح کیږي.

د تحلیل او ارزیابی وسایل

د راټول شویو معلوماتو د منظم تحلیل لپاره له لاندې احصایوي او موضوعي وسایلو څخه استفاده شوې ده چې د څېړنې د اعتبار او د پایلو د دقیق تحلیل لپاره، اړینه ده چې د معلوماتو پروسس، ترتیب، او تفسیر د مناسبو او باور وړ وسایلو او تحلیلي برنامو په مټ تر سره شي. په دې څېړنه کې، د راټول شویو معلوماتو د تحلیل لپاره له څو مهمو احصایوي او کیفیتي وسایلو ګټه اخیستل شوې ده، چې دا لاندې ډول تشریح کېږي:

مایکروسافټ ایکسل

مایکروسافټ ایکسل د لومړنیو احصایوي تحلیلونو لپاره یو عملي او پراخ کارېدونکی ابزار دی. د څېړنې د پوښتنلیکونو کمي معلومات لومړی په Excel کې داخل او تنظیم شوي دي.

مایکروسافټ ورډ

مایکروسافټ ورډ د کیفیتي معلوماتو د لیک، ترتیب، او موضوعاتي تنظیم لپاره کارول شوی دی. د نظریو، مشاهداتو، او تشریحاتو بڼه پکې تنظیم شوې ده، او د کلیدي موضوعاتو پر بنسټ ورته سرلیکونه ورکړل شوي دي. سربېره پر دې، یاداښتونه، فرعي حاشیې، او کلیدي ټکي پکې نښه شوي، څو د تحلیل لپاره منظم چوکاټ رامنځته شي.

لنډیز

په دې څېرکي کې د څېړنې عمومي طریقه تشریح شوه، چې یوه ساحوي-توصیفي مطالعه ده. د څېړنې ساحه د لوګر ولایت، مرکز پل‌علم ښار دی، چې د کرنې له پلوه یوه مهمه سیمه ګڼل کېږي. معلومات د نیمه جوړ شوي پوښتنلیک له لارې راټول شوي، چې هم شمېرنيز او هم تشریحي پوښتنې لري. د تحلیل لپاره احصایوي او موضوعي میتودونه کارول شوي دي. د اقتصادي شاخصونو لکه د عاید، تولید، بازار ته لاسرسي، وسایلو شتون، او ملاتړ کچه د ارزونې بنسټ جوړ کړی. د اعتبار لپاره احتمالي نمونه کارول شوې، او د معلوماتو استازیتوب د بزګرانو واقعي شرایط

(c) ketabton.com: The Digital Library

انځوروي. دا فصل د څېړنې لپاره بنسټیز میتودولوژي روښانه کوي او د څلورم فصل لپاره د معلوماتو تحلیل ته زمینه برابروي.

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library